

Hoofdstuk 2

Aantekeningen lesmateriaal & reader

Contrastervaring = de ervaring van een kloof tussen ons ideaal en de werkelijkheid, leidt tot de neiging om soms boos te worden (en de mogelijkheid om tot daden over te gaan).

Encycliek = term die wordt gebruikt voor rondschrijven van de katholieke voor de hele wereld (BV: teksten van de paus, heeft een normatieve waarden). In 1968 encycliek 'humanae vitae', de fameuze schrijven waarin een verbod op voorbehoedsmiddelen werd ingesteld. In België heeft de kerk dit nooit geaccepteerd en overgenomen.

Rechtvaardigheid speelt altijd een rol, ook in relaties! Liefde alleen is onvoldoende, omdat je vanuit de liefde ieder gedrag kan goedpraten.

Tekst: Farley

Farley richt zich niet zozeer op de vraag of seks abstract moreel goed is, maar op wanneer seksuele expressie gepast, moreel goed en rechtvaardig is. Ze zoekt ook naar wat universeel menselijk is: wat hoort bij het menszijn, en hoe helpt dit bij ons bij bepalen van wat wel/niet rechtvaardig is? Het is een benadering waarbij ze enkele principes analyseert.

Rechtvaardigheid = ieder geven wat hem of haar toekomt. Maar *wat* komt ieder toe? Definitie volgens Farley = Personen en groepen van personen zouden bevestigd moeten worden op basis van hun concrete realiteit, daadwerkelijkheid en potentieel.

De definitie van rechtvaardigheid en van Farley is onvoldoende om te oordelen over wat rechtvaardig is, dus moeten we materiële ethische principes bepalen. Deze principes specificeren dan wat iemand komt. De fabricatie hiervan hangt dan weer af van hoe we de mens bekijken en wat we als belangrijk en fundamenteel zien.

Onze kennis over mensen in het algemeen en over individuele personen verschilt en verandert, want onze interpretaties van menselijke ervaring zijn historisch en sociaal. Daarnaast zijn er ook verschillen in de ervaren concrete realiteit van individuen en groepen.

Farley benoemt twee basiskenmerken van de menselijke persoonlijkheid die de basis vormen om andere mensen te respecteren:

1. **Autonomie**

Personen zijn een doel op zich, want ze zijn autonoom (capaciteit tot vrije keuze). Vrijheid van keuze is een capaciteit voor zelfdeterminatie als een belichaamd, bezielde wezen. We kunnen niet alleen onze acties kiezen, maar ook onze doelen en liefdes. Met deze capaciteit maken we uit wat de betekenis van ons leven en onze toekomst is.

2. **Relationaliteit**

Personen zijn een doel op zich, want personen overleven en bloeien niet alleen in relatie tot anderen, maar ze kunnen niet bestaan zonder enige vorm van fundamenteel verwantschap met anderen. Het is de capaciteit om verder te reiken dan onszelf naar de andere persoon.

Farley wilt expliciet geen essentialistische positie innemen, ondanks dat zij praat over wat mogelijk fundamenteel mens-eigen is. Dit leidt tot het **strategisch essentialisme**, een pragmatische toepassing van essentialisme. We vinden wat we zeggen niet fundamenteel strikt zo, maar passen het soms toe omdat het kan helpen om dingen te begrijpen of uit te voeren. **VB:** Kinderen 'reduceren' tot kwetsbaar, zodat we wetgevingen kunnen onderbouwen die kinderen beschermen.

Farley spreekt van normen voor seksuele ethiek. Ze zegt hierover:

- Het zijn basisbehoeften, niet gewoon idealen
- Er zijn gradaties: minimaal is altijd nodig, maximaal is wat het best past
- Ze sluiten elkaar niet uit, er is overlap
- Autonomie en relationaliteit zijn altijd belichaamd

De zeven (gezondheids)normen voor rechtvaardige seks zijn:

1. Geen onrechtvaardige schade toebrengen

Er zijn verschillende vormen van schade: fysiek, psychologisch, spiritueel en relationeel. Het hoeft niet actief te zijn, het kan ook de vorm aannemen van het gebrek aan ondersteuning, zorg, etc.

VB van rechtvaardige schade: scheiding als het echt niet anders kan, vechten om verkrachting te voorkomen, als chirurg in iemand snijden om die persoon te genezen.

2. Vrije toestemming

Verplichting om het recht van mensen te respecteren om hun eigen acties en relaties in de seksuele sfeer van hun leven te bepalen. De afwezigheid van verleiding en manipulatie van mensen die een gebrekkige capaciteit van keuze hebben (immatuuriteit, afhankelijkheid, etc.). Hierbij horen nog twee normen:

- Privacy: respect voor de lichamelijke integriteit van de ander
- Nood aan het vertellen van de waarheid en het houden aan beloftes

3. Wederkerigheid

Geven en nemen, niet het idee van man is actief en vrouw is passief. Activiteit en receptiviteit zijn niet vrij van elkaar, ze zijn reacties op elkaar en belangrijk om in balans te houden. Gevaar van wederkerigheid is dat men zichzelf moet bloot geven en dus kans op schade lopen.

4. Gelijkwaardigheid

Grote ongelijkheden in sociale en economische status, leeftijd, etc., etc. kunnen machtsongelijkheden met zich meebrengen en dus ook ongelijke kwetsbaarheid, afhankelijkheid en gebrek aan opties. Vrijheid en wederkerigheid komen dus ook in gevaar! Gelijkwaardigheid sluit uit dat men de partner behandelt als eigendom of koopwaar. Gelijk betekent niet perfect gelijk, maar wel een mate van balans waardoor ieder de uniekheid en de verschillen van de ander apprecieert.

5. Toewijding (engagement)

De norm moet een toegewijde liefde zijn. Dit kan groot of klein zijn.

VB: grote toewijding is trouwen en voor elkaar zorgen, kleine toewijding kan een belofte zijn om een condoom te gebruiken bij een korte ontmoeting.

6. Vruchtbaarheid

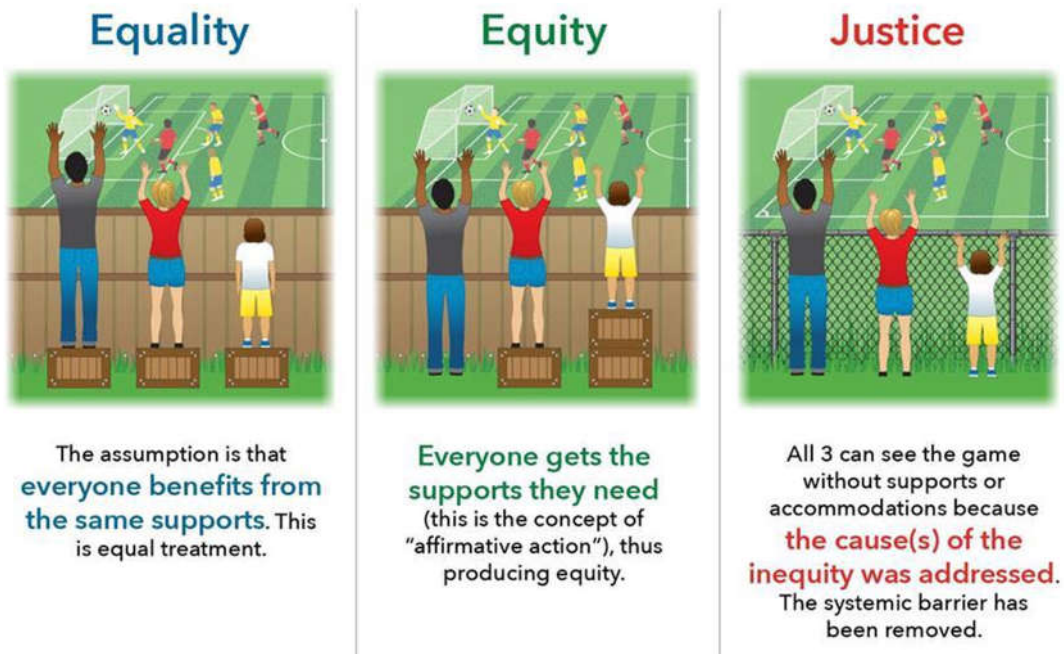
Seks hoeft niet per se gericht te zijn op voortplanting, ook al is dit betekenisvol. Er is ook vruchtbaarheid die een meting is van interpersoonlijke liefde: beide partners groeien en bloeien, beiden dragen bij tot elkaar (en de samenleving). De relatie is helend en draagt bij voor ieder.

7. Sociale rechtvaardigheid

Rechtvaardigheid dat iedereen in een gemeenschap verplicht is om de leden te bekrachtigen als seksuele wezens. **VB:** gelijkwaardige gendernormen, acceptatie homohuwelijk, geen raciaal geweld.

Seksuele partners moeten ervoor zorgen dat ze geen derden schade toebrengen en verantwoordelijkheid nemen voor hun relatie.

Deze seksuele gezindheidsnormen zijn interessant om te vergelijken met degene die in hoofdstuk 1 worden genoemd. Het diagram uit hoofdstuk 1 (groen/geel/rood/zwart) komt overeen met het schema van Sensoa om aan te tonen wanneer seksueel gedrag grensoverschrijdend is (vlaggensysteem).

Vraagstukken

+ **Waarom vinden vele mensen bepaalde vormen van seksueel gedrag moreel verwerpelijk? Welke grenzen worden dan overtreden?**

Mensen vinden seksueel gedrag moreel verwerpelijk wanneer het tegen (seksuele) gezindheidsnormen ingaat (bijvoorbeeld de zeven van Farley of de zes criteria van het vlaggensysteem). Iedere norm kan per casus nagelopen worden.

+ **Als ik hulpverlener of vormingswerker ben, spelen mijn eigen waarden over relaties minstens impliciet mee. Hoe kan ik me hier bewust over worden?**

Door OPO's als deze te volgen, door te reflecteren op jezelf, door onderbuikgevoelens te herkennen en expliciet te maken zodat er rationeel over nagedacht kan worden.